

13. 5. 2004

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zahradní design

Zahradní architektura podléhá stejně jako ostatní příbuzné profese určitým normám a pravidlům. Na jedné straně se jedná o umění a design, na druhé o inženýrský konstruktivismus. Úkolem architekta je pak oba póly spojit do konečného díla.

Málokterá zahrada je dokonale izolovaný prostor za vysokými zdmi. Často existuje pohledové propojení s okolní krajinou nebo sousedními zahradami. Přirozenou součástí zahrady jsou i budovy, například obytný dům. Jak okolí, tak především dům mají svůj styl a charakter, který může být nevýrazný, ale také velmi vyhraněný. Správně chápána a navržená zahrada by měla na takový styl navazovat, motiv dále rozvíjet a se svým okolím vhodným způsobem komunikovat. Cílem je pak umělecká jednota, kdy dům, zahrada a potažmo i okolí vytvářejí jednotné dílo, u kterého je definován styl.

Nejde o nějaký přísný akademický kánon, ale spíše o schopnost, jak pomocí harmonie nebo kontrastu vystihnout a zdůraznit (nebo také potlačit) určité typické znaky. Toto pravidlo by mělo zastřešovat všechny zahradní úpravy a být jakousi nedotknutelnou hodnotou, od které se vše odvíjí.

Umělecká jednota byla dovedena k dokonalosti v epoše baroka a ne nadarmo se říká, že každý velký umělecký sloh jde k baroku. Přesně to vyjádřil legendární zahradní architekt a tvůrce parku ve Versailles Le Nôtre: „Celek se skládá z jednotlivých vysoce cenných prvků, které jsou však celku umělecky podřízeny; zároveň však celek nemůže bez těchto prvků existovat.“

Až do konce 19. století toto pravidlo fungovalo, s nástupem modernismu a funkcionalismu však zahradní architektura již neudržela krok. Zahrady 20. a 30. let 20. století proto patří k nejhorším v dějinách vůbec! Dnes je někdy situace spíše opačná...

Prolnutí dvou sfér

Uměleckou jednotu dosahujeme nejrůznějšími způsoby, mezi hlavní patří opakování materiálů, tvarů a barev z domu v zahradě a naopak přiblížení zahradních prvků co nejvíce k domu. Smyslem je prolnutí obou sfér, kdy zeleň vchází do domu a obytná funkce se rozšiřuje do zahrady. Výborným příkladem je dnes stále oblíbenější terasa, která se využívá i ke stolování a podobně.

Na rozdíl od běžné budovy má zahrada zpravidla přednost v tom, že má mohutnější rozměry. Pocit svobody a nezávislosti je spojen s vnímáním prostoru a v dnešním stále stísnějším světě je tak i významnou psychologickou kvalitou. Proto si velikosti zahrady považujeme a snažme se ji spíše zdůraznit nežli potlačit. K tomu nám slouží především velké a volné plochy a průhledy. Průhled je koridor ohraničený vyšší zelení, kterým běží náš pohled do dále.

Podobný smysl má i pohledová osa (jedna nebo více), jež vychází zpravidla z domu a prochází zahradou. Tvoří v zahradě jakousi páteř, kolem níž se kompozice odvíjí. Na svém konci může ve vzácných případech pokračovat dále do krajiny, ale častěji ji zastavíme na nějakém výrazném prvku, kterému říkáme bod pohledu (point-de-vue). Ten je tvořen zajímavou dominantou, solitérní dřevinou, kašnou, sochou, skulpturou.

Pod pojmem osa si však nepředstavujeme jen rovnou linku s charakterem průhledu, ale i oblouk či křivku, u kterých nevidíme ihned až na konec. Takové řešení pak provokuje zvědavost a nenásilně nás vtahuje do zahrady.

Vztah mezi hmotou a velikostí

Důležitým kritériem pro vědomé i podvědomé pocity je většinou vztah mezi hmotou domu a velikostí zahrady. Častým problémem však bývají i proporce jednotlivých zahradních struktur, jako je pergola, bazén, odpočívadlo, trávník, záhony, stromy a mnoho dalších vzhledem k sobě navzájem nebo k zahradě jako celku. Proto vnímáme zahradu jednou jako přelácanou a jindy jako prázdnou. Smyslem je opět nalézt rovnováhu mezi hmotami. V krajině se jako optimální uvádí poměr 2:3 mezi plochou volnou a porostem dřevin.

Na zahradách se podle toho však nelze řídit, protože jsme limitováni velkým množstvím dalších faktorů. Především je to plocha zahrady samé a na ní umístěného domu. Pak ještě chceme dostačující místo pro trávník, jezírko, záhonek s květinami - a rychle zjistíme, že na keře nebo dokonce stromy už mnoho nezbývá.

Jsou to tedy především vertikální hmoty mohutnějších dřevin, pro které se těžko hledá místo. Do jisté míry se dají nahradit pergolami, trellážemi a podobnými oporami pro popínavé rostliny, které nám dojem výšky a hmoty zajistí. Přesto se ale snažme i do menších zahrádek umístit alespoň jeden méně vzrůstný strom a několik zajímavých keřů.

Pravidlo „zlatého řezu“

Zahradu tedy nelze plánovat pouze na plochem půdoryse projektu, ale musíme si ji stále představovat i ve třetí dimenzi. S tím souvisí i střídání světla a stínu na zahradě, které vedle budov a staveb zajišťuje především vyšší zeleň. Pokud je plocha vystavena velkému žáru po celý den, není to zcela vyhovující. Předně se tak ochuzujeme při výběru o celou a krásnou skupinu stínomilných a podrostových rostlin. Dále nám zahrada neúměrně vysychá a neposkytuje příjemná letní zákoutí.

Střídání světla a stínu nám velmi zvyrazňuje kompozici, postupující stín je zajímavým a dynamickým elementem.

Už jsme si řekli, že zahrada má určitou kompozici. Je to široký pojem, jenž zahrnuje vhodné a krásné rozmístění jednotlivých prvků v rámci celé zahrady, ale i detailní řešení trvalkového záhonu se všemi rostlinami. Kompozici chápeme nejsnadněji při pozorování z určitého místa. Za tím účelem se v zahradní tvorbě mluví o „zarámování“ určité scenerie. Jde vlastně o živé obrazy, které komponujeme jako obrazy pravé. Zřejmě proto byli v minulosti někteří malíři i výbornými tvůrci parků. Součástí správné kompozice je i pravidlo „zlatého řezu“. Oč jde? Věděli to již staří Římané, že není vhodné umisťovat dominantní linie a body do středu, a proto byl vytvořen a matematicky definován poměr velikosti mezi dvěma rozměry. Pro představu je to vztah, jako existuje mezi kratší a delší stranou na listu papíru A-4.

Celý text článku neleznete [zde](#).